

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 6 fl., 1/2 an
3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., 1/2 an
9 frcs., 1/4 an
4 frcs. 50 cm.
Fóea apare în fiecare
Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescă-politică.

Insertiuni

Un sir garmond:
odată 7 cr., a doua órá
6 cr., a treia órá 5 cr.,
și de fiecare publica-
țiune timbru de 30 cr.
Tot ce privesce fóea
să se adreseze la «Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii»
in
Blaș.

Anul V.

Blaș 23 Novembre 1895.

Numărul 47.

Alegerile comitatului Albei inferioare.

Cu bucurie trebuie să înregistrăm, că alegerea membrilor congregațiunii comitatului Albei inferioare, sevârșită în 14 Novembre a. c., s'a terminat în mai multe cercuri cu o învingere completă a Românilor asupra alegătorilor de altă naționalitate.

În cercurile Ighiului, Vingardului, Zlatnei, Blașului și Bărăbanțului au fost aleși numai Români devotați cauzei noastre naționale. În cercul Vizocnei, preste așteptarea noastră, au fost aleși 4 Români între cei 8 membri, cari se vin pe acest orașel.

Nu mai în cercul din jurul Aiudului, al Vințului inferior, Uiorii și Abrudului Români nu și-au împlinit datorința, ce au avut-o față de comitat și de cauza română. Căci dacă și aci conducătorii poporului ar fi fost la înălțimea chemării lor, trebuia să triumfeze pretutindena lista membrilor români. Constatăm acesta cu durere, fără a voi să detragem din meritul singuraticilor, cari și în aceste cercuri s'au luptat cu abnegațiune și curaj pentru a trimite în congregațiune bărbați, cari să reprezenteze interesele populațiunii române, ce formeză majoritatea preponderantă a comitatului.

Sperăm înse, că la proximele alegeri, cari se vor ține în 1898, și cercurile electorale din urmă încă se vor trezi din letargia sa, vor îmbrățișa cu căldură cauza românească, atât de batjo-

corită și desprețuită în sala comitatului din Aiud, și vor trimite în acea sală bărbați, cari cu drept cuvânt să se pótă numi reprezentanți ai intereselor și aspirațiunilor alegătorilor lor.

Asemenea sperăm, că Români se vor organiza astfel, încât nu numai numărul alegătorilor lor să sporască, ci și aceia, cari pe basa dării au drept ca viriliști, să fie membri în congregațiune, își vor valida acest drept în anul proxim 1896 și nu-l vor mai lăsa nefolosit ca în trecut.

Pe calea acesta ne vom pute prezenta preste trei ani în sala comitatului într'un număr atât de respectabil, încât contrarii să țină totdeauna cont de interesele, voința și aspirațiunile noastre.

Dar și până atunci sîntem mângăiați, că s'a făcut un început bun și mult promițetoriu, că sîntem deja 84 membri români, pe cari ne putem răzima între ori ce împrejurări, și că constituind noi deja a 5-a parte din toți membrii congregațiunii, putem pretinde, ca și limba română să fie recunoscută de limbă protocolară a comitatului, așa încât toate auctoritățile să fie îndreptățite a se adresa și românesce către domni din Aiud, cari de limba românească într'un comitat românesc abia voesce să audă.

Este încă mic acest rezultat obținut din partea Românilor, și cu toate acestea fóea comitatului Aiudului „Közérdek” (lucus a non lucendo) și-a ieșit din sărite. În numărul 47 se descarcă

asupra foii noastre dicend, că numai „Unirea” și agitațiunile corifeilor politicii bisericesci române au făcut, să se alégă atâți Români în congregațiune.

Am fi veseli dacă „Unirea” ar avé acest merit. Noi înse așa scim, că nu „Unirea”, nici corifeii politicii bisericesci române au agitat, ci înșiși membrii de mai înainte ai congregațiunii comitatense. Aceștia s'au aréat de cei mai mari contrarii ai Românilor. Dacă vreunul dintre puținii membri români începea a vorbi românesce, membrii magiari aleși de Români strigau: „Nem értjük!” (Nu pricepem.)

Când comitatul Făgărașului a făcut propunerea, ca toate comitatele țerii să róge parlamentul, ca să reformeze legea electorală nedreptă, și această propunere a fost sprijinită cu totă căldura de puținii membri români din congregațiunea Albei inferioare, atunci toți membrii magiari aleși de Români s'au răscolat ca o volbură în contra unicei propuneri înțelepte emanate din Făgăraș, deși este sciut, că în totă țara nu se mai află un singur comitat, care în proporțiune să aibă așa puținii alegători (abia un alegător pe 100 de locuitori), și care să eschidă în mesură așa mare pe Români dela cel mai însemnat drept constituțional.

Când comitatul Cianadului a propus, ca toate comitatele să cêră dela parlament statificarea școlilor confesionale, pentru ca prin acesta să se pótă nimici naționalitățile nemagiare, membrii

Feuilleton.

Semnele morții și înmormintările înainte de vremea cuviinciosă.

Diarul francez „La Verité” care din când în când publică și articoli imparțiali asupra cestiunii române din Transilvania, a publicat în feuilletonul său din 20 Maiu 1895 următorul articol instructiv și apropiat înțelegerii fiece căruia:

Omul, ce se simte făcut pentru viața eternă, simte la gândirea morții un viú sentiment de oróre. Dar e ceva, ce îl spăimintă mai mult: e gândirea de a fi îngropat, când încă e în viață.

Jurnalele ne povestesc din când în când, că o scenă teribilă s'a petrecut în cimiterul din cutare oraș, neavând ca martor decât cele șese scânduri ale unui cosciug. Dar de fapt, cum ne încredințază dl Brouardel, când se dá de ostenea de a merge la informațiunii spre a începe o serioasă anchetă, primarul comunei, unde evenimentul să se fie petrecut, declară, că el nu scie aceea, de-

spre ce se vorbește, sau chiar că ómenii, cari trec pentru a fi fost îngropați de vii, sînt în perfectă sănătate. A fost deci în asemenea cas cel mai adese eróre manifestată, sau, ce e mai rău, rea glumă din partea vre-unui raportor amănunțitor de nuvele.

Cu toate acestea nu se pôte trece cu vederea, o asemenea deplorabilă eróre a putut să fie comisă, dicem mai mult, s'a produs câte odată.

Monitorul oficial din 1 Martiu 1866 ne arată, că senatul imperial este sesizat de o petițiune relativă la înmormintările înainte de vremea cuviinciosă. El ne povestesc, că la această ocaziune cardinalul Donnet, arhiepiscopul din Bordeaux, sue la tribună și pronunță aceste frumoșe cuvinte, ce făcură o adâncă impresiune asupra întregii adunări: „La 1826 un tinér preot, în mijlocul unei catedrale pline de auditori, de odată cădu în nemiscare în amvonul, de unde el predica. Un medic declară mórtea constatată și dresă formalitatea voii de îngropăciune pentru a doua zi. Episcopul catedralei, unde evenimentul se întimplase, recita deja *De profundis* la piciorle patului funebru, și se luaseră dimensiunile cosciugului; nóptea se apropia, și se înțeleg chinurile mari ale ti-

nărului preot, care audia sgomotul tuturor preparatiivelor. În fine aude vocea unuia din amiciei săi din copilărie, și această voce, provocând în el un efect suprauman, aduce un rezultat minunat: a doua zi a putut să reapară în amvonul său. El e astăzi în mijlocul vostru rugându-vé de a cere depozitariilor puterii, nu numai de a veghia la aceea, ca prescripțiunile legale să fie observate, dar încă de a forma noué pentru a preveni nenorociri prea dese și de o natură deplorabilă.”

Acest cas în deosebi celebru nu e pe de altă parte singurul, care a fost constat în mod sciintific și nu lasă, să planeze nici o îndoelă asupra realității sale. Dl Brouardei în remarcabila sa carte apărută acum de curând „*Mórtea și mórtea fără veste*” citéză următoarea, culésă de doctorul Roger de Plougouven, aprópe de Morlaix:

„La 1866 în momentul, când holera culegea în departamentul Morbihan, o tinérea de două decii și șese de ani e luată de o dată cu dureri de cap, turburări diferite, și starea sa devine gravă cu repeđiciune. Ómenii o cred atacată de holeră, și după câteva óre tinérea móre. O înmormintéză, și se procedéză la îngropăciunea ei șese spre șecé óre după

magiari aleși de Români în congregațiunea Albei nici nu voră, să asculte pe puținii Români, cari arătau, câtă nedreptate se face prin acea propunere confesiunilor și naționalităților, ci strigau numai: „Szavazzunk!” (Să votăm!)

Ôre aceste casuri și altele multe asemenea lor nu au fost de natură a agita pe Români și a-i face, să vadă limpede, că interesele lor în comitatul acesta sînt puse în mâinile unor intoleranți, cari voesc nimicirea Românilor.

Etă dar, că nu „Unirea”, ci chiar membrii magiari aleși de Români au agitat prin procedura lor nedreptă pe alegătorii Români, și i-au făcut, să trimită în noua congregațiune numai Români, cari au durere de limba și naționalitatea română.

Ne mai spun domnii dela „Közérdek”, că Români la alegerea acesta n'au fost conduși de interes față de comitat, ci numai de interesul naționalității lor, n'au avut în vedere administrațiunea, ci numai politica, nu buna înțelegere, ci numai firea lor rezervată.

Dar ôre domnii din Aiud, când chiar și în cercul Blașului au candidat numai Magiari și pe un Sas, au fost conduși numai de interesele comitatului, administrațiunii și buneii înțelegeri? Ôre nu dlor sunt respingători, când din centrul comitatului au trimis în toate locurile liste de candidați, pe cari abia figura 3—4 Români și și aceștia cu totul dependenți dela dlor? Ôre interesele comitatului nu sînt identice cu interesele Românilor, cari îl locuiesc în majoritate covârșitoare? Ôre numai atunci sîntem omeni cum se cade, când într'un comitat românesc alegem astfel de membri, cari asemenea unui funcționariu din centru au cutezarea, să dică publice, că cine pretinde dela un oficial comitatens, să scie și românește, să mîrgă cu pofta sa în țara românească?

Români să nu facă politică de naționalitate, pe când domnii dela „Közérdek” ne pun în prospect, că se vor îngriji, ca în sala comitatului nostru să

se facă numai politică națională magiară (*magyar nemzet politikája*).

Acesta înse nu este politică liberală și umană, ci este politica *Approbatelor și Compilatelor*, după cari *az oláh natio pártálatatik usque ad beneplacitum*.

Domnii dela „Közérdek” nici acum nu simțesc, că trăesc la finea vécului al noué spre decelea?

Sperăm înse, că Români implinindu-și datorința, ce o au față cu limba, religiunea și obiceiurile străbune, se vor purta astfel, încât organul comitatului Albei inferioare să nu mai aibă curaj a-i batjocori, pe cum face în numerii 46 și 47 din anul curent.

Când Români, își apără și în sala comitatului naționalitatea, ei fac adeverată politică de stat, pentru că statul acesta nu este numai al Magiariilor, ci al tuturor naționalităților, cari îl constituiesc, și nu este dușman mai mare statului, ca acela, care voesc să-l exploateze în favorul numai unui singur popor.

Exploatarea acesta domnii dela „Közérdek” o numesc patriotism, bună înțelegere și liberalism. Noi înse o considerăm de tradare de patrie, zizanie și despotism.

Secularizarea averilor bisericesci și statificarea școlilor. — „*Vaterland*” publică în 20 Nov. un articol de fond, care vre să fie scris de un membru al parlamentului unguresc inițiat în planurile clicei Tisza-Wekerle. Vorbind cu de-amănuntul despre planurile de reconstruire a cabinetului făurite de clica acesta, inchie astfel:

„Schimbările acele sînt numai pregătirile pentru o revoluție bisericescă-politică „națională” și chiar și de drept public încă și mai estensivă, de cum a fost cu puțință până acuma.

„Lucrul cel mai de căpetenie pentru scopurile acestea fîresce că sînt alegerile cele mai de aproape, cari pot să se facă în ori care moment. Referitoriū la ele reformatorii radicali din tabăra liberală și din cea Kossuth-Eötvösiană, cari prin căderea ministeriului Wekerle de loc nu s'au făcut im-

posibili, au două planuri: De cumva se da acum guvernului plenipotența de a face alegeri noué, el va lăsa, ca ele să se facă prin Bánffy, care fîresce că le va executa după modelul din Nyitra și din Ardeal. În urma acesteia se va nasce un scandal așa de mare, căt ei forte ușor vor puté să jertfescă pe Bánffy punénd pe el totă vina. Êr de cumva Bánffy încă nu primesce acum plenipotența de a face alegerile, ei îl vor delătura și mai curénd și anume atunci, când vor puté să creeze o dilemă și să impună pe omeni sîl de ministri. Ori va pune Bánffy mîna pe alegeri, ori o va face acesta ministeriul pregătit și transformat în modul acela, ele totuși vor avé aceeași trăsătură fundamentală: Se vor îngriji pretutindenea, să se alégă candidați acatolicii, respective anticatolicii, — chiar și dacă ei nu o vor aréta acesta îndată pe față, — și în manopera acesta se vor uita cu mult mai puțin la aceea, că ôre prin acesta întăresce-se pactul dualistic, ori se alege un Kossuthist, ca mai virtos la aceea, dacă candidatul oferesce garanțe pe sama scopurilor alianței radical-liberale, ce sustă încă și astădi. Anume vor cruța stînga extremă și chiar și partidul național, întru cât e vorba de alegerea de candidați antibisericesci, și pentru a nu descătușa prea multe reclamári împotriva alegerilor și prea multă indignare. De altă parte lupta se va îndrepta cu totă înverșunarea împotriva partidului popular, care deja la alegerile municipale a arétat, ce pôte să facă dintr'înse o promovare cuminte ori cel puțin dreptatea nepărtinitore, — și cu o cale se va avé totă grijea, ca disidenții dinasticii Szápáryani să se sfârme. Partidul radical, cel al lui Eötvös Károly, Hermann Otto șel., — din contră va ieși din alegeri nu cu dece, ci cu cinci deți și mai mulți omeni cu ajutoriul aparatului guvernului. Afacerea pregătirii alegerilor comandată de conducătoriū partidului liberal s'a început deja în înțelesul acesta cu delăturarea brutală de alegători la conscripția din ast an.

„Prin atari! alegeri se amenință deci direct și în chipul cel mai periculos nu numai creștinismul și biserica, ci și interesele, ce au să se apere din Viena. Cu nenumerate aparențe de prin provință e dovedit, că pe protestanți i-au căștigat pentru spriginirea

înțetarea din viață; se aude sgomot în cosciug, se pricinuesce turburare, se chemă doctorul Roger, care deschide cosciugul și constată rămășițe de viață; transportă îndată pe nenorocita în biserică, fiindcă era imposibil în vederea depărtărilor de a o aduce acasă la ea, dar cu totă mulțimea îngrijirilor sale, ea muri în timpul nopții și a fost în mod definitiv îngropată a doua di.”

În mijlocul acestui studiu, ce întrece în rēn mēsură cuvenită a imaginațiunii, și puține sînt potrivite a escita vesilia, să spunem una din aceste întâmplări, care alungă întristarea și nu ne pôte opri pentru un moment surisul pe buze.

E vorba de cazul generalului Ornano, despre care noi împrumutăm povestea din cartea profesorului Brouardel. În trupul retragerii din Rusia, generalul Ornano, în capul unui escadron, e rănit la cap de o ghiulea. Îndată și cade de pe cal. Ofițerul său de ordonanță, căpitanul Tacher, îi da ajutor, constată, că el nu mai dă semne de viață și îl înghesuesce sub un troian de zăpadă neavēnd timpul de a-l îngropa mai convenabil. În urmă ofițerul de ordonanță anunță lui Napoleon mórtea generalului Ornano. Doué ôre după aceea generalul Ornano veni, să

se pună la dispoziția imperatorului: după aceea a trăit încă multă vreme tînēnd el însu-și una din cordicele vécului mortuar la parada înmormintării vechiului său ofițer de ordonanță Tacher, devenit general la rindul său.

Cităm în fine istoria spînzuratului din Boston. Un om voinic, în vîrstă de două deți și opt de ani, comitēnd nu sciū ce anume crimă, fu condamnat la spînzurătoare și executat. Dat jos din spînzurătoare după două deți și cinci minute, se constată, că inima lui nu mai bătea; cinci spre dece minute mai tîrziu lațul, care îl strangula, fiind desfăcut, inima începu, să bată de opt deți de ori pe minut, și fu numai trei ôre și jumătate mai tîrziu, când bătăile se opriră pe deplin. Êră cu tôte acestea un om, ce ar fi putut să fie îngropat cu încredere îndată scoborit din spînzurătoare, și cu tôte acestea putea fără îndoelă să fie readus la viață, dacă se întrebuintău mijlocele convenabile.

În privința acestor fapte indiscutabile și a altor câteva, ce nu s'ar puté pune la îndoelă, cineva e înspăimîntat cugetānd, că ôre care din noi ar puté să fie închis de viu în mormint. Pentru evitarea unei asemenea nenorociri s'au organizat în Germania camere mortuare, în cari sunt aședate persô-

nele decedate; o cordică de tras ciopotul e fixată în mîna lor astfel, că la cea mai mică mișcare paznicul e avisat. Dl Brouardel arată, că o singură dată în timp de o sută de ani, de când există cel puțin camerele mortuare din Mûnich și din Weimar, clopoșelul mortuar a sunat, și încă faptul era datorit în mod prea simplu disparițiunii întepinerii cadaverice: brațul întins a cădut în jos în virtutea unui fenomen fisic.

Fie, cum ar fi, posibilitatea unei funeste erori fiind stabilită, se pune această chestiune: Nu e deci ôre care semu, ce permite, să se stabilēscă într'un mod, ce să nu lase nici o îndoelă în spirit, că individul, ce trece de mort, e cu adeverat mort?

Medici fiziologiști înmulțesc de câțiva ani căutăturile în acest sens; academiile propun mari prețuri aceluia, ce va puté, să descopere acest sigur caracter, aplicabil la tôte casurile și destul de lesne de priceput, pentru ca fie care să pôtă recunósce, că mórtea a sosit.

(Va urma.)

politică bisericească radicală numai prin aceea, că li-s'a promis executarea aceluia articol de lege din 1848, care are de presupunere secularizarea averilor bisericești. Promisiunea aceasta stă încă și astăzi, și acțiunea referitoare la ea s'a început la confesiunile protestante. Ea se va împlini, ori cât de îndrăzneț a negat ministrul Wlassics în Timișoara planurile acestea, pe când Bánffy tace despre ele în mod elocuent, deși Szápáry l-a provocat în chip foarte hotărât la o declarație. Chiar Wlassics o știe foarte bine și aceea, că cu privire la statificarea școlilor s'a stabilit deja un calcul ministerial, și că acest scop se urmărește cu stăruință. Amândouă atentatele acestea asupra creștinismului, a Ungariei istorice și a drepturilor sfinte, — care sigur își vor găsi răsunătorii ca până acum pretutindenea, unde s'a comis sacrilegiu, — le vor pune în acțiune în mod mai franc, îndată ce vor fi trecut peste alegeri și prest dificultățile momentane. Oamenii pot fi încredințați despre aceea, că nu va întârzi urmărirea ulterioară a acestei politici „naționale”, și în sfârșit li va sosi rindul și „licuidării cu Viena”. Una stă în legătură de necesitate firească cu cealaltă, și nu fără cauză au adus prin politica bisericească radicală pe sprigonitorii cei mai credincioși ai ideii dinastice nu numai în strătorirea cea mai grea, ci și într-o dispoziție, carea numai inamicul cel mai rafinat al demnității regesci apostolice poate să o inventeze și să o trezească.

Revistă bisericească.

Roma.

Cardinalul Lucien Bonaparte a re-pausat pe neașteptate la 19 a. c. Defunctul s'a născut la 15 Nov. 1823 în Roma. Tatăl său a fost nepot al împăratului Napoleon I. De preot a fost chirotonit la 1853, curând a ajuns camerar papal și la 1868 cardinal.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Desbaterea generală asupra bugetului se continuă. Opoziția impută guvernului și partidului lui toate păcatele, câte le are, ba chiar și de acelea, de cari nu e vinovat.

Spre a spăla guvernul s'a încercat în ședința dela 14 a. c. cel mai mic deputat Papp Géza cu argumentele recitate de ceilalți guvernamentali. Tot acesta a repetit-o și Pulszky Ágost.

Batthányi provocă guvernul, să arete prin fapte concrete, era nu numai prin cuvinte, că în adevăr lucră pentru pacificarea țării. Cumcă preoțimea nu agită, o dovedește faptul, că nouăle reforme se execută; dacă preoțimea subalternă ar agita, executarea nu ar succeda.

În ședința din 15 a. c. Décsy probează, că bugetul nu este real, ci întocmit anume spre a amăgi. Molnár Józsiás arată, că clasa agricolă este preste măsură îngreunată. În atare împrejurări nu e mirare, că ea a ajuns la marginea pustiirii, și că sub povara miseriei emigrările ieau dimensiuni tot mai mari. Regularea valutei documentează lipsa de orientare, de care sunt coplesite capacitățile financiare ale Magiarilor.

Fostul secretar de stat în ministerul de culte Berzeviczy, — care speră, să ajungă în scurt timp ministru de culte, — polemizând cu opoziția accentuează, că guvernului nici prin minte nu-i trece secularizarea averilor bisericești și prefacerea școlilor confesionale în școli de stat. Despre Apponyi afirmă, că atâta și-a tot schimbat programul, cât stă mai aproape de Ugron (independentist) decât pe Szápárv (părtinitor al pactului dualistic).

Pázmándy urtează rezolvirea cestiunii de naționalități așa, ca aspirațiilor îndreptățite să li-se satisfacă, dară să se facă imposibilă agitarea în contra statului național magiar. Cestiunea aceasta este o cestiune de existență pentru Ungaria. Stările de nesuferit nimic nu le caracterizează mai bine decât scenele petrecute la procesul studenților din Agram. Studenții au fost numai instrumente în mâinile altora. Aceștia trebuie cercați și pedepsiți. Crescerea studenților e greșită. În cartea profesorului de drept public dela universitatea din Agram stă, că stindardul magiar este străin în Croația. Studenții numai au ascultat de profesorii și de rectorul lor și așa nu merită pedepsă. Poftesce, să se reguleze și clarifice raportul cu Croația.

În ședința din 16 a. c. s'a verificat faimosa alegere dela Nyitra întâmplată în 25 April. Între discursurile despre buget la nivelul parlamentarismului s'a ridicat numai cel ținut de contele Apponyi, care a dezvoltat un program întreg al politicii financiare și economice, a respins învinuirea, că nu ar sta pe baza pactului din 1867, și a arătat, că sistemul de guvernare inaugurat prin Tisza la 1875 este identic cu corupțiunea.

La vorbirea lui Apponyi a răspuns în 18 a. c. guvernamentalul Láng, care vre, să constate neconsecințe între cuvintele și faptele lui Apponyi. Îl laudă, că la Bruxelles a vorbit ca patriot magiar, pe când la Cașovia în 3 a. c. ca bărbat de partid astfel s'a exprimat despre mișcările naționalistice și despre politica de naționalități a guvernului, cât a mănăat apă pe mōra naționalităților.

Asbóth cu agerime de spirit și sarcasm impută guvernului neglijarea intereselor agrare așa, cât în urma acesteia și a dărilor directe și indirecte poporul este ruinat, pe când capitaliștii și fabricanții sînt scutiți de greutăți; de aci provine, că noii ocupători ai patriei vin în țară săraci și ies avuți. Parlamentul nu se bazează pe sistemul constituțional, ci pe cel cortesesc. În țară sînt două specii de cens electoral. Uniunea Ardélului și adî e numai pe hârtie. Reflectând la cestiunea naționalităților ȕice, că dreptul național trebuie păzit, dară trebuie ascultate și tânguirile. Pe terenul religios să se restabilească pacea respectându-se religiunile. Guvernul ar trebui să grijescă, ca să nu se conturbe armonia între corōnă și națiune. Guvernul înse falsificând voința națiunii face presiune asupra corōnei și servește revoluțiunii. La atare guvern nu-i votează bugetul.

În 19 a. c. Vajay ȕice, că politica guvernului, care prin reformele sale pune

dări nouă, așa duce la ruină. El așteptă ajutorarea cultivătorilor de vii daunați prin filoxeră. În urmă manifestă oratorul (preot catolic) inclinarea sa spre partidul poporal.

Deputatul croat Iosipovich vorbind despre demonstrațiunile din Agram reprobă recriminările împrumutate, ce și-le fac Magiarii și Croații din cauza unor tineri necopți, declară de nefundată afirmările lui Pázmándy și inchie provocând pe membrii casei și pe reprezentanții opiniunii publice magiare, să nu nescotescă națiunea croată și instituțiunile ei, căci va veni timpul, când Croația, acel șorece mic, va elibera pe leul cădut în cursă.

În 20 a. c. vorbind despre politica generală Hortoványi cu agerime de spirit probează, că sistemul liberal duce la absolutismul guvernamental; arată, că vice-comitele dela Pojon, — sigur la ordin mai înalt, — a provocat pe notari, să pregătescă o consemnare a alegătorilor liberali și să scarteze pe cei opoziționali. Etă, cum se pregătesce guvernul la alegeri.

Fracțiunea Justh a independentiștilor prin membrul său Kemény Pál de nouă a dovedit, că numai pro forma face opoziție guvernului actual. În vorbirea sa din 22 deputatul Kemény a fost de tot domol față cu guvernul, pe care se făcea a-l combate. Cu atât mai aspru și chiar dur s'a arătat față cu partidul poporal, a cărui creștere îl înspăimintă.

Cu atât mai cu efect a fost discursul contelui Pongrácz Károly, care a descoperit abuzurile comise la compunerea listelor electorale. Așa dovedește el cu date numerice, că în unele cercuri electorale din comitatul Neutra până la câte 1000 de alegători au fost despoiați de dreptul electoral. Propune, să se emită o comisiune parlamentară pentru esaminarea și îndreptarea abuzurilor în conscrierea alegătorilor dietali pe anul 1896.

Br. Bánffy răspundend la interpelarea lui Hélfli cu privire la complicațiunile din Orient declară, că guvernul urmărește cu atențiune complicațiunile. Puterile purced în unire spre apărarea creștinilor și spre restabilirea păcii în Turcia. Guvernul turcesc încă lucră spre acest scop.

Austria.

Neconfirmarea lui Lueger de primar al Vienei a început să-și albă consecințele sale. Clubul vechiu conservativ în frunte cu Hohenwarth este în descompunere din cauza lui Lueger. Anume mai mulți membri ai clubului au voit, să interpeleze în parlament guvernul în cestiunea neconfirmării lui Lueger și a disolvării consiliului comunal. Majoritatea conservativilor, cari susțin guvernul actual, a fost în contra interpelării. În urma acesteia mai mulți membri au ieșit din club și au înființat un nou club parlamentar, anume clubul partidului poporal catolic, a cărui program este aproape identic cu programul creștin-social. În fruntea noului club, care numără până acum 22 membri, stă br. Dipanli.

Ședința de Sâmbătă a camerei era

a fost furtunosă. La interpelările deputaților Hauck, Dipauli și Pattai cu privire la dizolvarea consiliului comunal ministrul președinte Badeni dice, că cele întâmplate s'au întâmplat la voința împăratului.

Dr. Lueger reflectând la răspunsul ministerial dice, că dacă se pleca înaintea capitalismului, ați ar fi primariul Vieni. Apoi atacând pe Badeni inchie: Cei ce țin cu mine în Viena, nu sînt în contra împăratului din casa catolică Habsburg-Lotaringică, ci sînt în contra Jidovilor, în contra jidano-liberalilor și în contra Ungariei jidovite.

Germania.

În Germania acum se lucră la reforma procedurii penale militare. În ceștiunea acésta s'au născut divergențe între ministrul de interne și între cel de război. Împăratul părtinesce părerea ministrului de interne, care susține, că publicitatea și verbalitatea în pertractarea proceselor militare ar mîna apă pe mîra social-democrațiilor, pe cînd cancelarul Hohenlohe și ministrul de război susțin chiar contrarul. Aceste divergențe pot provoca retragerea cancelarului și a ministrului de război.

Franta.

Guvernul a prezentat parlamentului proiectul de lege despre incompatibilitate, în sensul căruia acei deputați, cari sînt membri în direcțiunea băncilor ori în a asociațiunilor de întreprinderi, cari au închiat acorduri cu erarul, au să-și depună mandatele ori să repășescă din direcțiunea numitelor institute de câștig. (Și la noi ar fi bună o atare lege.)

Mare senzație a produs arestarea faimosului Arton întimplată în London. Arton, pe cum se scie, este unul dintre matadorii cei mai de frunte în scandalul „Panama“. El ține în posesiune multe scripte compromițătoare pentru deputații, cari au ajutat pe panamiți pentru bani. Radicalii ascriu arestarea lui Arton de un succes cabinetului Bourgeois. De cumva auctoritățile angleze îl vor estrada pe Arton, de nouă vor ajunge la suprafață înșelăciunile panamiste.

Turcia.

Marile puteri europene convingîndu-se, că Turcia nu este capabilă de a restabili ordinea la sine acasă, au decis, să-și trimită mîi de război în apele Levantine. Inițiativa la demonstrațiunea navală a făcut-o Austro-Ungaria.

La vederea acestei demonstrațiuni înarmate se pare, că sultanul voesce serios a se emancipa de sub influința acelor consilieri ai săi, cari nu l-au lăsat, să execute reformele proiectate pentru Asia mică. După raporturile oficiale, ce vin din Constantinopol, mobilizarea se continuă. Până acum au fost chemați sub arme 35,000 de ómeni. Flota turcică este de tot deranjată și nu e suficientă nici măcar pentru transportul de lipsă. În Asia mică macelurile între Turci și creștini se repețesc des, și armata turcică până acum a privit la ele cu nepăsare. Armenii primesc arme și munițiune din străinătate.

Minciuni istorice și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Nu religiositatea, și nici însuflețirea și avîntarea spre fapte bune și jertfe mari pentru binele comun, ci ignoranța, amorțela națională și religioasă și folosirea religiei spre scopuri egoistice au fost productul „ortodoxiei“ bizantine la Români ca și pe airia. Clerul și poporul a fost cuprins de o potrivă de relele acestea. Așa a aflat anul 1700 pe Români. Dumne-deu în atari casuri nu repețese minunea, cu care a schimbat pe Saul de odată în s. Paul. Nici pe Români nu l-a smuls de odată din ignoranța și amorțela aceea, ci a sevârșit și continuă a sevârși într'înșii minunea acésta pe încetul și așa dicînd pe nesimțite. Prin spiritul de viață dătătoriu, de care s'au împărtășit și Romanii unindu-se cu stîncă, pe care și-a zidit Christos biserica sa, a regenerat și regeneră el încetul pe încetul clerul în sinul bisericii unite între împrejurările cele mai grele și printr'însul nu încetăză a regenera și poporul. Ori cine esaminează cu ochi nefîmpăinginiți de preocupare bizantină trecutul bisericii unite, va trebui să recunoscă minunea acésta. Ba avîntul acesta a trebuit să răpescă cu sine și pe aceia dintre Români neuniți, cari au trăit și trăesc în contact nemijlocit sau cu Români uniți sau cu vre un alt popor unit cu biserica Romei. Pe unde a lipsit contactul acesta, pe acolo Români neuniți au rămas ignoranți în cele religioase și nepăsători față cu ele, ba și conștiința lor națională a rămas cu mult mai amorțită decât la Români uniți și chiar și la acei Români neuniți, cari au trăit și trăesc în contact cu uniții. Ori doră conștiința acésta nu e cu mult mai trează și mai vie la Români Ardeleni decât p. es. la frații din regatul României?

Dar ajungă despre religie atîta, căci de s'ar și scula cineva din morți, dnii dela „Tel Rom.“ totuși nu vor crede. Să trecem acum la a treia formă, în care se manifestă viața unui popor așa, cât ea să fie un obiect vrednic de a se depune pe paginile istoriei.

Forma acésta e progresul pe terenul culturii intelectuale.

Cele optspredece vécuri ale istoriei după Christos nu sînt alta decât o creațiune nouă pe toate terenele esistenței, pe al inteligenței și pe al moralității, pe al științei și pe al artei, în sufletele singuraticilor și pe scena, ce se numesce istoria omenimii, în îngrăditura familiei și a casniciei liniștite ca și în viața cea mare a popórelor, în dreptul public și în conștiința națiunilor. Adevărat că biserica a fost tordeuna credincioasă cuvîntului întemeiătorului său: „Căutați mai întăiu împărăția lui Dumne-deu!“ Ea mai pe sus de toate s'a nisuit, să realizeze gloria lui Dumne-deu și mîntuirea sufletelor. Cele pămîntesci le-a privit numai din punctul de vedere al raportului, ce-l au cu vecînicia. Înse isvorul de apă vie, care s'a deschis în Christos, s'a revărsat și preste cele pămîntesci ale vieții ómenilor și a adăpat toate raporturile pămîntesci cu binecuvîntare cerescă. Puterile cele nouă, pe cari le-a adus Christos pe pămînt, și cari au produs o ordine mai înaltă a lucrurilor, ordinea supranaturală, nu au putut să-și desvólte activitatea sa fără de a cuprinde și pătrunde și ordinea firii și de a-și împărtăși o consacrare mai înaltă. Raportul creștinismului cu lu-

mea l-a arătat Christos în două asemănări. Asemenea este împărăția lui Dumne-deu unui mărgaritariu, pentru care un neguțătoriu dă totă averea sa. Și éráși asemenea este împărăția lui Dumne-deu aluatului, care l-a luat o muiere și l-a pus în trei măsurii de făină, până s'a dospit acésta totă. Cea dintăiu dintre asemănările acestea ne arată împărăția lui Dumne-deu în sfera curat religioasă, ca singurul lucru de lipsă, pentru care ad să se jertfescă toate; a doua ne arată împărăția lui Dumne-deu, cum pătrunde ea toate și le umple de spiritul său. Pe cînd lucră deci biserica pentru împărăția ceriurilor, pe atuncia celealalte toate i-s'au adaus ei: ea a deprins o putere civilisatóre ca nici o altă instituiție pe pămînt. Creștinismul e trépta cea mai de pe urmă și mai înaltă a revelațiunii, cu care Dumne-deu s'a descoperit omenimii; el e religia perfectă, absolută. El a trebuit deci să trezescă cu o forță neașteptată toate puterile, activitățile, direcțiile și indigențele omenimii și să le desvólte spre formațiuni de tot nouă, pe cum lumea cea veche nu le cunoscuse și pentru cari lumea afară de Christos nu oferesce nici cea mai depărtată asemănare.

Și în ce constă forța aceea a creștinismului? Credința creștină nu e numai adevărată, ea este adevărul însuși și de aceea nu numai nu are să se témă de știință, ea nu numai s'a împăcat cu știința, ci ea mai virtos pórtă întru sine principiile și legile supreme ale științei veritabile. Nu este cestiie fundamentală, carea ocupă spiritual cugetătoriu, ori la care ordinea lucrurilor s'ar referi ea, căreia nu i-s'ar afla principiul deslegării în organismul credinței creștine. Mîntea omenescă nu a putut să inventeze, ba nici măcar să presimțescă o atare religie, aplicabilă ori carei situațiuni din viața omenescă, o atare religie, atît de adânc înrădăcinată în indigențele minții și în dorințele inimii omenesci. Religionea acésta deslegă probleme de acelea, cu cari lumea veche înzădar și-a stors puterile. Ea în privința tuturor cestiilor lumii vechi împărtășesce idei mult mai adânci și mai sublime, de cum spiritul omenesc să le fie putut cuprinde ori măcar și numai presimți vre odată.

Nu e deci mirare, dacă religia asta a îmbrățișat știința și a pretins dela servitorii săi, să cultive știința. Întru adevăr cine a fost, cel ce a păzit sfîntul foc al științei atuncia, cînd un protop de popóre neîmblăndite s'a vîrsat preste ruinele unei lumi cădute dîrimînd și nimicînd toate? Cine a lucrat din nou cîmpul pustiit al științei? Biserica creștină a gătit în chiliutele mănăstirilor sale un asil pe sama științei. Școla populară, carea răspîndesce în cercuri înguste începuturile cele dintăiu ale culturii, și cele 66 de universități întemeiate în evul de mijloc, aceste bastiuni zidite în mijlocul mișcării agitate a popórelor, de cari bastiuni s'au frînt valorile barbariei, și din cari în decursul vécurilor s'a răspîndit lumină din ce în ce tot mai multă, — pe amîndouă le-a întemeiat biserica creștină. Pe cum a crescut ea în sanctuariul său pe fiul regelui, întocmai așa a instruat ea și pe fiul dîlerului pentru răsplata dumne-deescă și nu pentru de cea pămîntescă. „Nu pentru bani,“ declară Papa Alesandru III., „are să se vîndă, ceea ce am primit ca un dar din ceri, ci fără plată să li-se oferescă tuturor.“ Și pe cum a introdus ea spiritele omenesci cele

puternice în adâncimile ascunse ale înțelepciunii și cunoștinței creștine, așa s'a plecat ea și la sărăcia spirituală a nevrâstnicilor, ca toți să se împărtășească în binefacerea culturii creștine. „Cultură pe sama tuturor!“ cuvintele acestea ale lui Inocențiu III. au fost totdeauna devisa bisericii celei adevărate a lui Christos. Lumea cea veche, în care înflorirea culturii s'a ridicat pe temeiul sclăviei și de aceea a fost partea numai a unei frânturi mici din populațiunea întrăgă, aceea lume, în care plăcerea estetică era cumpărată cu lacrimile, sudoarea și sângele omenimii dejosite, lumea aceea nu ar fi avut pricepere pentru pretensiunea: „Cultură pe sama tuturor!“ Mai întâiu a trebuit să rostescă ore care mai înalt cuvântul: „Sărăciilor bine se vestesc!“ Numai după ce s'a rostit cuvântul acesta, numai după aceea a înțeles lumea, că cultura nu e numai privilegiul câtorva mii de omeni.

Și de când a dat Christos bisericii sale misiunea de a binevesti săracilor, de atunci ea a lucrat și lucră neobosită pentru progres. Dără chiar idea progresului e o idee specifică creștină, catolică. Lumea păgână nu a avut idea acesta. Toți cei ce au stat în lumea aceea la culmea timpului său, ei toți n'au știut nimica despre progres. Ei toți exprimă disperarea deplină de aceea, că ar pute să sosescă un viitoriu mai bun. Sfera de viață a lumii celei vechi a fost mărginită, pentru că a fost națională; de aceea lumea aceea a trebuit să se sfârșească, forțele au trebuit să-i sece. Creștinismul a fost acela, care a conceput idea progresului. Lui i-s'a dat un ideal nemărginit, ba însă și nemărginirea i-a fost idealul. Scena, pe care se mișcă poporele lumii creștine, e nemărginit de largă. Ea cuprinde întrăgă creațiunea în înălțimea, lărgimea și adâncimea ei, și poporelor acestora li-s'a pus de țintă o perfecțiune, de care ele să se apropie tot mai tare fără de a o ajunge vre odată, — perfecțiunea lui Christos și a lui Dumnezeu.

Adevărat că idea acesta a progresului e în rîndul cel dintăiu o idee religioasă și etică, dar după ce s'a enunțat odată idea acesta, ea a trebuit să cuprindă îndată toate celelalte terenuri ale științei și ale vieții. S'a pornit deci în sinul bisericii lui Christos pe toate terenurile științei un progres, de care omenimea mai înainte nici prin vis nu putuse să-și aducă aminte. Biserica lui Christos și-a împlinit și-și împlinesc în mijlocul poporelor nefcetat misiunea sa civilisătoare conșcie fiind, că tot adevărul duce la Dumnezeu și vine dela Dumnezeu.

În acest chip a zidit biserica zidurile istoriei, a unei istorii, în care lucrurile de căpetenie nu sunt sfărîmarea de împărății și grozăveniile războielor și revoluțiunilor, ci înălțarea omenilor singuratici și a poporelor întregi către idealul lor, către isvorul adevărului.

(Va urma.)

Convocare.

Din cauza strămutării grabnice a domiciliului meu la Abrud corvoc o adunare generală extraordinară a „Reuniunii femeilor române din Mediaș și jur“ pe 16/28 Novembre a. c. la 2 ore după am. în școala gr. cat. din Mediaș cu următorul

Program:

1. Abdicarea prezidenței.
2. Alegerea unei prezidențe ad hoc.

3. Raportul comisiunii de 3 despre predarea actelor și efectelor Reuniunii din parte dlui Dionisiu Roman.

4. Alegerea unei prezidențe pe 3 ani.

5. Propuneri eventuale.

Mediaș la 2/14 Novembre 1895.

Sofia Pușcariu n. Ghendi
prezidență.

Noutăți.

Din dieceza Lugosului. On. *Nicefor Ganga* la prezentarea ministrului de culte a fost numit paroh în *Sevaș*. — On. *Constantin Pop* la prezentarea ministrului de finanțe a fost numit paroh în *Băea de Criș*. — M. On. *Nicolai Nestor* a fost numit administrator Vicarial în *Hațeg*. — La parochia *Iezvinului* de sub patronatul înaltului erar s'a scris concurs cu termenul de 20/8 Decembre 1895. Emolumentele sînt 315 fl. dela erar, 24 orgii de lemne, cuartir cu grădină de legumi și usufructul alor 10 jugere de pămînt. — Pentru stațiunea docentală din *Iscroniu* în protopopiatul Jiului s'a scris concurs cu termenul de 15/3 Decembre 1895 pe lângă emolumentele: 300 fl., 3 orgii de lemne, cuartir și grădină de legumi.

Învățătorii ca agenți pentru statistica economiei rurale. La recercarea ministrului de culte și instrucțiunea publică P. Ven. Consistoriu mitropolitan aduce la cunoștința clerului, că învățătorii pot fi aplicați ca agenți pentru conscrierea datelor statistice referitoare la economia de câmp. Pe cât timp învățătorii sînt ocupați cu afacerea conscrierii, ce li-s'ar încredința, pot să nu țină prelegere în orele de după amăzi. Juții procesuali și respective primarii orașelor au, să avizeze direcțiunile școlare confesionale despre diiele, căud sînt ocupați învățătorii cu conscrierea pentru statistică.

„Papa Leo XIII în Indice.“ Sub acest titlu sensationaal publică presa liberală din toate țările următoarea notiță: În catalogul cărților oprite se află și o carte intitulată: „Despre preasîntul sânge al Mariei, studiu spre a escita cultul aceluia.“ Cartea a fost tipărită în Perugia în anul 1874 și a fost oprită prin decretul din 10 Ian. 1895 (pote că 1875) al Sacrei Congregațiuni. Scrisă a fost ea de cardinalul Gioachimo Pecci, care preste trei ani ajunse Papă sub numele Leo XIII. În catalog se cetesce, că auctorul s'a supus interdictului: „Auctor laudabiliter se subiecit et opus reprobavit.“ În cea mai nouă ediție a catalogului firesce că lipsește numele auctorului. — Un corespondent al ziarului „Köln. Volksz.“ a cercat și s'a convins, că comunicatul foilor liberale e o minciună. Citatul decret al Congregațiuni l-a aflat în „Osservatore Romano“ din 4 Febr. 1875, și e datat din 13 Ian. 1875 conținend oprirea alor două cărți anonime, cea dintăiu tipărită în Neapol în 1868. érá a doua intitulată: „Del sangue sacratissimo di Maria. Studio per ottenere la festività del medesimo. Perugia 1874.“ Apoi urmază: „Auctor laudabiliter se subiecit et opus reprobavit.“ Numele autorului lipsește și în decretul Congregațiuni, fiindcă nu e pus nici pe titlul cărții. Deci prin nimic nu e probat, că opul indus în Indice ar fi fost al cardinalului Ioachim Pecci. Paternitatea acestei minciuni se ascrie jurnalistului francez Bonneson, a cărui specialitate este a scorni sciri picante despre dignitarii bisericesci. Altcum chiar să fie scris opul din cestiune de cardinalul Pecci, supunendu-se el auctorității bisericesci încă de atunci, prin acesta nu se detrage nimic pontificatului.

Parochie gr. cat. în Budapesta. Cetim în „Magyar Allam“, că greco-catolicii din Budapesta s'au constituit în comunitate religioasă și acum se nisuesc pentru fundarea unei parochii. Mai bine le-ar păre, dacă ar dobîndi biserica parochială dimpreună cu locuința parochială din Erzsébetváros, și dacă patronatul capitalei s'ar estinde și asupra lor. Dobîndirea bisericii nu ar întimpina greutăți, deoarece romano-catolicii din acel district își

ridică biserica nouă. Numitul diar nu ne spune, că toți greco-catolicii din Budapesta voesc a mijloci înființarea parochiei gr. catolice, ori dără numai gr. catolicii ruteni.

„Revista Orăștiei“ diar politic. Redacțiunea acestei foi până acum numai sociale, depunend cautiunea recerută, a transformat-o în diar politic, aparënd fôca și pe viitor în formatul și cu prețul de mai înainte. Programul politic al diarului este însuși programul partidului național român. Dorim, ca publicul român să spriginescă cu totă căldura acest diar.

Alegerile municipale la Făgăraș și Năsăud au ieșit în defavorul nostru. Acesta o putem ascrie numai nepăsării și lipsei de organizare.

Contra aruncului pentru mileniū. Cetim în „Revista Orăștiei“, că comunele din comitatul Hunedorei au început, să înainteze la vice-comite proteste contra aruncului făcut în congregațiunea comitatensă în favorul serbării mileniului.

O producțiune teatrală va avé loc în sara de 23 a c. în otelul „Univers“ din Blag. Piesele sînt: a) „Doi morți vii“ vodevil în 2 acte de Alesandri, și b) „După teatru“ comedie în 1 act de Stefanelli. Începutul la 7^{1/2} ore.

Procesul studenților croați, cari au inscenat demonstrațiunile antimagiare, când a fost Maiestatea Sa la Agram, s'a pertractat în săptămăna trecută. În decursul pertractării tinerii universitari s'au purtat cu nepăsare batjocorind, rîdend și amenințand pe procuror și pe președintele tribunalului, care le detragea cuvîntul. Mai mulți tineri au fost condamnați la carcer greū de câte 1—6 luni. Partidul antimagiari, care stă la spatele tinerimii, din incidentul condamnării pörtă doliū și a început colecte în favorul universitarilor pedepsiți cu relegare. Până acum s'au colectat preste 8000 fl. Singur episcopul Strossmayer a dat 3000 fl. spre acest scop. Un Francez s'a oferit, că prevede deplin pe 6 studenți croați. Asemenea oferte sosesc și din Petersburg. Prin procesul inscenat la comanda guvernului magiar numai crește aversiunea față de tor, ce e unguresc. Ar trebui, să ajungă și guvernul din Budapesta odată la convingerea, că iubirea nu se pote stôrce cu forța.

Bucurii familiare în casele domnitore. Tinera împărătesă a Rusiei în 14 a c. a născut o fiică, care a primit numele Olga. — Tot în săptămăna trecută părechea prințiară din Bulgaria a fost dăruiată cu al doilea prinț, căruia i-s'a pus numele Ciril.

Rusia pentru subsistența preoțimii confesiunilor creștine străine, adică diverse de confesiunea domnitore în imperiū, a hotărit în anul acesta cam 2,000.000 de ruble, anume pentru preoțimea armeno-gregoriană 14.204, pentru cea romano-catolică din lăuntru imperiului 565.949, pentru cea rom. cat. din provința Polonia și Transcaucasică 964.257, pentru cea luterană și reformată 118.580. Mohamedanii încă primesc 50.956 de ruble.

Capitala Rusiei sub apă. În noptea de 14 a c. stradele mai jos situate ale reședinței rusesci au fost inundate de apa, ce s'a revărsat din canalele conduse prin cetate. Întrând apa în locuințele din suterene, locuitorii numai cu mare greutate au putut fi mântuiți.

Monetele de 20 cr. și de 4 cr. după 31 Decembre 1895 nu se mai primesc și nu se mai schimba la casele de stat și la perceptorate nici în valôrea lor nominală, nici în cea materială. Deci în interesul celor ce au atari monete, este, să le schimbe până la finea acestui an.

† **Aurelia Oltean născ. Stoia,** soția dlui avocat archidiecezan Vasiliu Oltean, după un morb greū și îndelungat a repausat în al 31-lea an al etății și al 14-lea al fericitei sale căsătorii în 19 Novembre la 4 ore p. m. împărtășită cu ss. sacrameente ale muribunșilor. În veci amintirea ei!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardeal.

Adausul II.

Privire critică preste ideile și literatura referitoare la instituțiunile noastre bisericesci dela 1700 până astăzi.

Dela actul istoric al unirii întimplate la 1700 d. Chr. până în ziua de astăzi din conștiința publică a inteligenței clericale și mirene nici când n'a pierit idea, că unirea cu biserica Romei a fostă unire numai dogmatică, era nu și în rit, instituțiuni și disciplină. Și chiar și S. Scaun Apostolic tot de a una în chipul acesta a considerat unirea noastră, și nici când nu a făcut nici o încercare de a lărgi sfera unirii estindându la rit, disciplină și instituțiuni.

Pre natura acesta a unirii am fost și suntem foarte geloși mai geloși decât ori care altă popor din răsărită, care în decursul vécurilor s'a unită cu biserica Romei.

Gelosia acesta n'a isvorit numai din alipirea de ritul, disciplina și instituțiile răsăritene, ca și cum acele ar deprinde un farmec asupra sufletelor, ce le ține legate de ele ca cu cătuși. Căci toate lucrurile aceste în biserica răsăritului până în ziua de astăzi pre lângă chipul classicității în unele privințe, poartă pre sine și chipul lucrurilor primitive, unilaterale, greoie, nedesvoltate și neacomodate împrejurărilor și timpului de astăzi. Ci a isvorit și a fostă nutrită gelosia acesta mai cu samă în timpul mai nou și de motivul, că în ritul, disciplina și instituțiunile răsăritene, în câtă divergază mult de ale poporilor conlocuitoare, vedeam și un scut apărător al națiunii noastre, un mijloc de a împiedeca amalgamisarea noastră cu alte popore, cu cari locuim pre un teritoriu.

În adevăr, nu se poate nega, că lucrurile aceste orientale în împrejurări anumite pot și ele să întărească zidul despărțitorii între noi și alte popore, și prin aceea se contribuie la conservarea caracterului nostru național. Ele singure înse fără de alte elemente nu pot nici să împiedece contopirea noastră cu alte popore, nici contopirea altor popore în poporul nostru. Avem dovede despre acesta chiar în timpul mai nou.

În secuime de pildă Românii diversi în rit și instituțiuni de ungi, totuși s'au ungi în multe comune deplină. În săsime erași Românii diversi în rit și instituțiuni de Sași nu s'au săsit, ci Sașii s'au românizat. În Maramureș și Bucovina Românii de același rit și instituțiuni cu Rutenii, totuși se rutenisază, pre când în Bănat Românii de același rit și instituțiuni cu Sârbii nu se serbisază, ci Sârbii se romanisază.

De unde dară diversitatea acesta de efecte? De secură de acolo, pentru că nu ritul, ci alți factori din viața psihică a poporilor le-a produsă.

Nu le-am amintit lucrurile aceste din motivul, că doră nu ne-ar jăcă la inimă iubirea ritului și instituțiilor bisericii răsăritului, în cari multe vécuri a trăit poporul nostru, și în cari ne-am născut și noi toți. Ci le ținem din motivul, că să constatăm falsitatea aserțiunii, ce așa des se aude pre la noi, că ritul, disciplina și instituțiunile răsăritene ne-au conservat și ne conservă caracterul și chipul nostru național. Căci cu totul altele sunt elementele și forțele, cari ne-au conservat până astăzi și ne vor conserva și în viitor, cu cari înse nu este locul să ne ocupăm aici.

Gelosia acesta față cu instituțiunile orientale mai cu samă în timpul mai nou a jucat rolă însemnată în dezvoltarea instituțiilor noastre bisericesci. Istocriul, care scrută mersul dezvoltării instituțiilor acestora, nu e cu putință să nu o observe. Partea ei cea mai slabă a stat în idea, ce o a avut despre instituțiunile bisericesci, pre cari le considera de nise lucruri formate, închiegate și rotunzite pentru toate timpurile. După ea dreptul bisericesc răsăriten și apusan sunt nise produse deplinite pentru viața socială bisericescă, sau ca să vorbim plastic, sunt ca două vestminte gata înse de croitură diversă. Dacă biserica noastră îmbracă unul este apusană, dacă îmbracă pre celalalt este răsăritenă. De o dezvoltare istorică a dreptului și instituțiilor noastre bisericesci nu voesc să scie nimica, căci după ea în veci avem să rămânem pre lângă ce am avut. Prin acesta biserica noastră condamnată la stagnare perpetuă ar fi o Chină în mijlocul Europei.

Efectele gelosiei acesteia au fost duple.

Întâia nu se poate nega, că ea nu a mai pus câte odată stavilă tendinței nesănătoase a unora de a introduce în biserica noastră instituțiuni străine, a căror valoare cel puțin pentru noi era problematică, cu toate că câte odată chiar acolo n'a pus stavilă, unde ar fi trebuit să pună.

Din punctul acesta de vedere putem țice, că ea a avut efecte bune.

A avut înse și efect rău, căci nu odată sau a împedat sau a îngreunat introducerea unor instituțiuni pentru biserica noastră de valoare adevărată culturală, sau dacă n'a putut mai mult, atunci a făcut opusțiune nu odată puțin creștină, ca să nu mai amintim nimica de produsele literare deplin greșite, pre cari le-a scos la ivelă gelosia acesta.

Gelosia de sub vorbă este întâiul curent, care dela s. unire încôce a contribuit la formarea ideilor despre instituțiunile noastre bisericesci și a influențat dezvoltarea acestora.

La 1700 d. Chr. biserica noastră s'a unită în credință cu biserica Romei. Ea înse în instituțiuni nu mai era biserica răsăritenă, care fusese înainte de era calvină. Calvinismul i-a fost alterat de sus până jos toate instituțiunile. Ritul răsăriten și-l conservase, căci calvinii îmbulziți de împrejurări au trebuit să-l tolereze încă.

Ce a urmat din aceste?

O împrejurare, care nu s'a ivit la nici unul din poporele răsăritului, cari s'au unită cu biserica Romei.

Prin actul dela 1700 d. Chr. biserica românească din Ardeal a ajuns în pozițiunea de a uni în sine elemente din toate cele trei biserici mari creștine.

În credință era *catolică apusană*, în rit *grecesc răsăriten*, în instituțiuni *protestantă calvină*.

Faptice așa a stat lucrul.

Lipsa de cultură în clerul nostru și comerțul tare slab cu celelalte popore a răsăritului a fostă cauza, de pre când era generală și puternică conștiința publică, cumcă credința bisericii noastre este cea catolică apusană, era ritul cel grecesc răsăriten, pre atunci numai puțin vedeau, cumcă instituțiunile ei de drept public sunt protestante calvine.

Împrejurarea acesta n'a fostă cu putință să nu producă confuziune în modul judecării instituțiilor noastre bisericesci, și să nu împedecă dezvoltarea lor.

Sciind cu toții, că biserica noastră ca biserica a răsăritului la 1700 d. Chr. s'a unită cu biserica Romei numai în credință, nu înse și în rit, disciplină și instituțiuni, nevoind mai departe cei mai mulți să scie nimic despre aceea, că biserica noastră a fostă 150 de ani sub supremația calvină, de sub carea n'a putut scăpa fără alterarea instituțiilor, nu este mirare, că mulți se lega de instituțiunile calvinesci ale bisericii noastre, ca de nise instituțiuni garantate prin pactul de unire, și ori ce clătina a acestora, o considera de un atentat asupra pactului acestuia.

Confuziunea acesta este al doile curent sub influința căruia s'au format unele idei despre instituțiunile bisericii noastre, și care a dat câte odată în câtva chiar și directva dezvoltării lor.

Curentele aceste două le-am pute numi curentele *conservative*, cel de întâi din motive naționale, cel de al doile din motive bisericesci.

Dela 1848 a pășit apoi pre arenă un curent cu totul nou.

Ideile liberale cu privire la guvernarea statelor au cuprins de atunci spiritele și în poporul nostru. Bisericile protestante din țara noastră au îmbrățișat ideile aceste nu numai pentru stat, ci și pentru biserică. Luteranii, calvinii și unitarii au început de atunci a-și organiza bisericile de sus până jos după principiile aceste, cari și altcum se nimeriau minunată cu principiile fundamentale ale bisericii lor. Pre încetul organizațiunea bisericilor acestora fu „democratizată” în măsură mare.

Exempla trahunt. Védându o parte a publicului bisericii noastre ideile liberale intrupate mai mult sau mai puțin în viața statului, védându-le intrupate chiar și în alte biserici, fără a grigi mult de aceea, că ore ideile aceste sunt sau nu în armonie cu principiile fundamentale ale bisericii răsăritului, au început a insiste și chiar a pretinde, că biserica noastră încu să se orga-

niseze ca și cele protestante, și să democratizeze în ea toate instituțiile sale.

Insistența acésta și-a căpătat nutremintă nouă, când publicul nostru a observat curentul acesta ivindu-se și în biserică, care în o privință sau alta sunt identice cu a noastră. Așa când de pildă a vădit, că un atare curent s'a ivit și în biserică romano-catolică și s'a manifestat în minoritatea congresului romano-catolicilor dela Budapesta din 1871, éra biserică gr. orientală românească și sârbescă din Ungaria a mers cu organizarea bisericăscă după principiile aceste mai departe chiar și ca protestanții.

Ideile moderne liberali au fost ală treile curent, care a influențat și formarea ideii despre instituțiile noastre bisericăscă și dezvoltarea lor.

Curentul acesta l'am puté numi curentul *liberal*.

Dela 1700 d. Chr. Până astăzi inse a existat totdeauna și un curent sănătos și corect în dezvoltarea instituțiilor bisericăscă. Principiul conducător al curentului acestuia a fost, că instituțiile bisericăscă la tot casul au lipsă de dezvoltare. Dezvoltarea are înse să se întimple întâi și mai întâi în armonie cu principiile dumnezeiești ale bisericăscă, care sunt identice în amândouă bisericăscă, a răsăritului și a apusului. Mai departe în armonie cu îndigările noastre reale, cu ideile înalte de cultura religioasă-morală, care prin s. unire au intrat în biserică noastră în urma contactului ei cu cultura apusană, cu împrejurările nouă ale bisericăscă, și cu relațiile nouă, în care prin s. unire a ajuns biserică noastră față cu diversi factori.

Deși curentul acesta a fost mai tot mereu în luptă cu curentele cele trei amintite deja, totuși pôte se arete rezultate frumoase. El a cassat unele instituții curat calvinesc, el a modificat alte instituții calvinesc, și le-a adus în armonie cu principiile Pravilei, el a introdus multe instituții de valoare în biserică noastră, el a produs și o literatură mică în adevăr, înse apta de a susține critica științei europene moderne.

Curentul acesta singur pôte să aibă viitor în biserică noastră. Armele lui sunt armele științei și ale adevărului. El nu lega viitorul bisericăscă nici de păstrarea unor instituții răsăritene anticuate, nici de idei politice, care în cursul istoriei și au perioada lor trecătoare. El nu linguesce mulțimea adărandu la idei, care pe câtva timp se bucura de popularitate, ci spune, espune, chiarifică și ilustră adevărul etern fără a căuta în fața omenilor, și de triumf totuși este sigur. El știe, că în adăncimile vieții psihice a poporului nostru jacă forțe de conservare, care în genere vor susține poporul nostru în împrejurări ori și cât de grele, cum l-au susținut și până acum. El știe, că existența, vitalitatea și progresul poporului nostru nu atină nici cât e negru sub unghie dela aceea, că cutare sau cutare instituție sau dispoziție bisericăscă este răsăritenă sau apusană, aflase în Pravila sau Pidalion sau nu se află. El voese între marginile statorite de însuși Dumnezeu să creeze bisericăscă noastre instituții nu democratice sau aristocratice, nu răsăritene sau apusane, ci instituții, în cadrul cărora fiu bisericăscă noastre să-și pótă mântui sufletele, să-și pótă însuși cultura euro-

pénă, și ore când în istoria omenimii și a civilizației să fie și numele lor amintit cu onoare.

De n'ar fi existat în biserică noastră nici când curentul acesta și direcțiunea dezvoltării instituțiilor ei o ar fi dat numai celelalte trei curente false, Dumnezeu știe, în ce confușiune, anarhia și apatie ne-am afla astăzi.

Înainte de ce am vedé unele produse literare care se ocupă cu instituțiile noastre bisericăscă, prețim următoarele:

Întâi, preste tot literatură cu privire la instituțiile noastre bisericăscă este tare mică, așa cât scrierile de adevărată valoare pre terenul acesta mai că le-am puté numera pre degete.

A doua, nu e cu puțință ca singuraticile produse literare să le grupăm în curentele cele patru, ca și cum fiecare produs literar ar fi manifestarea a câte un singur din curentele aceste. Căci câte un produs portă timbrul și alor câte trei curente, și pre lângă aceea unele încă în nascerea lor au fost influențate și de interese de clase și chiar și de patimi individuale. Sigur produsele, care cuprind curentul al patru, sunt așa determinate, așa limpezi, nascute numai din dorul și din iubirea adevărului, fără nici un cuget rezervat și libere de ori ce alte scopuri egoiste și străine, cât în ele n'au putut intra pre nici o cale nici unul din celelalte curente.

Cu durere amintim și aceea, ca caracteristica tuturor produselor literare, în care unul sau altul sau toate cele trei curente de întâi esu la ivelă în un mod mai mult sau mai puțin determinat, nunuamă că nu stau pre temelul Pravilei, ci sunt superficiale până la disgust. Bărbați, care pôte cu nimic nu s'au ocupat mai puțin ca cu studiul greu și obositor al instituțiilor bisericăscă, fără de un studiu detaliat și adăncit al isvórelor, fără de nici un adminicul în mână afară de ver un lexicon de conversațiune, s'au apucat să scrie cercetări asupra instituțiilor noastre bisericăscă. Neputend înse impune publicului cetitor nici cu cunoștințele, nici cu profunditatea, nici cu agerimea, nici cu puterea stringentă a dovedilor, au fărit durere de națiune și rol de apărător ai națiunii împotriva fantomelor, ce înșiși și-le-au creat. Înaintea mulțimii pre calea acesta se câștigă în adevăr câte odată lauri fără multă trudă. Față cu bărbații instruiți în cestiune înse se implinesce disa latinului: *ignotos fallit, notis est derisui*.

Altă caracteristică a produselor de genul acesta este cutezarea orbă. Și nici nu e mirare. Superficialitatea din firea ei este cutezătoare, căci de ar fi modestă, nici când nu ar eși în public. Dacă de pildă ore cine numai cu cunoștințele, ce le află în un lexicon de conversațiune, și cu ce a mai putut prinde de ici colo, s'ar apuca să scrie cercetări asupra cestiunilor celor mai grele și mai intricate din știința medicală a anatomiei sau terapiei, ore ce ar dice despre un atare omă medicii de profesiune, care au studiat teorie multă și au și practică îndelungată?

Și totuși la noi s'au întâplat casuri, care sémână cu acesta ca ou cu ou, când unii și alții s'au apucat să scrie despre instituțiile noastre bisericăscă.

(Va urma.)

Margeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Într'aceea frumoasă călăreță se îndreptă spre un punct de latură, și totă cavalcada porni pe urma ei. Prin acesta ei se apropiară așa de tare de colină, cât Omar ar fi descoperit ușor cele două capete de de-asupra, cu toate că fezurile erau presărate cu năsip, dacă ei ar mai fi folosit ochii și spre altceva, nu numai spre a privi după Blanca.

Blanca era îmbrăcată într'un costum oriental de mătăasă albă având și tunica scurtă a Arabilor; preste acestea apoi purta burnusul, care prin mișcarea repede, ce făcea, flutura în urma ei. Părul îi cădea în bucle bogate de sub turban, și ea preste tot forma un chip atât de interesant în această pustietate, și șeful urmăria cu atâta interes toate mișcările ei, cât Sven se întrebă, că ore ei, care au venit, să o scape, nu vor fi deja de

prisos? Și în întrebarea acesta, el nu putea să o nege, era mestecat un sentiment fin de tristăță, căci era mai pe sus de ori ce îndoelă, că apariția tinerei fete nu-l lăsase rece. Și era ceva și natural, ca Sven să aibă astfel de sentimente față de Blanca, căci în sfârșit așa numai din prietinie față de un frate nimeni nu lasă Parisul, ca să vină în pustia Africană, să cerce aventuri.

Dar înainte de ce Sven ar fi analizat în mintea sa aceste cestiuni, călăreții se depărtară érași așa de tare, cât Misram putu să se ridice din poziția, în care stătuse până atunci. Sven făcu asemenea.

La început toți erau în liniște. De odată rupse Arabul tăcerea și dise:

„La tot casul ar fi foarte bine, dacă am ști, cum stau lucrurile în repausul șofului. Eu m'am hotărît, să merg, să mă couving în persoană de acesta și să cerc a vorbi cu Roxana. Dacă aveți ceva de împărțit

margelei din Gialmara, dați-mi scrisoarea voastră, și o voi duce.”

Planul le conveni tuturor. Considerând înse, că la nici un cas nu putea merge neobservat, era de lipsă, să se afle ceva motiv, care să esplice ori măcar să escuse cumva aparerea lui pe acolo. Și motivul acesta îl află Sven. El va trebui să se presinte ca trimisul marabutului încredințat cu o solie către șefc. Solia putea fi, că fapta vitejescă a șefcului a făcut mare furóre în toate părțile, și că regimul francez a și trimis o expediție după el în pustie.

Că solia acesta avea ore apariția de solie adevărată ori nu, asta nu importa; cestiunea era numai, ca ea să ajungă în pace la șefc.

Într'aceea Jocerau bătrânul rupse o fose albă din portofoliul său și scrisse Blancăi, că ei snt pe calea de a o elibera, să fie deci gata de fugă pe noapte, ce vine.

Misram luă petecul de hârtie și îndu-l îl ascunse în cingătoare și apoi porni însoțit de oftările de bine ale soților săi.

De abia făcuse calea de jumătate, când cei rămași vădură ridicându-se de după un tufiș un nouaș de fum, după care urmă o pocnitură slabă din oasă. Misram se opri, și îndată se iviră câți-va călăreți, cari grăbiau spre el. După ce schimbă câteva vorbe, porniră cu toții mai departe.

După depărtarea lui Misram un sentiment tainic cuprinse pe cei veniți, să elibereze pe Blanca: ei se vădură deodată singuri în mijlocul pustiei, — încunjuțați de inimi și gata de a fi ajunși de toate pericolele. Sperarea sa totă și-o puneau în credința Arabului. Succede-i va înse, să înșele pe șeic? Asta era o întrebare, a cărei răspuns le făcea multe griji. Ce-i pasă unui principe răsăritean de viața unui om? Ce ar fi, dacă Omar, după ce va fi ascultat solia lui Misram, îi va răspunde cu o lovitură de latagan? Pricepe ușor ori cine, că nedumerirea, carea cuprinse inimile lor, era nespuse de mare. Nu le resta, decât să pună o strajă puternică, ceea ce și făcură.

VIII. Violenți.

Lucrul se petrecu așa, cum voise Misram. Sosirea lui alarmă pe toți servitorii din oasă, cari nu întârziară a comunica lui Omar sosirea lui.

Șeicul ședea în umbra unei grupe de palmi aproape de o fântână răzimându-se pe o perină de catifea roșie. În poziția acesta nu semăna de loc cu un luptător din pustie, ci mai mult cu un mic despot asiatic, și numai cei ce-l încunjuțau, puteau face pe cine-va, să nu cugete așa. În jurul lui stăteau adică sclavi negri, cari purtau legate preste peptul desvilit săbii scurte având astfel aparința de nisce servi gata de a împlini ori ce capriț de ucidere al domnului său. Mai erau acolo și copii cu pene lungi de păun, cari îl răcoriau și alungau muscele dela el.

De vedea frse bine, că Omar nu se scie conforma cum se cuvine aerului, ce-și lua. Dar el văduse lucruri de acestea în Tunis și Tripolis și voia, să le imiteze, căci își închipuia, că nu e mare deosebire între el și între domitorii acestor două provincii. Ceea ce-l cam supăra, era faptul, că străvechile datini ale Beduinilor pedepsiau pe cel ce nu se îndestulesce cu calul, cortul, burnusul și

sabia. Și chiar de aceea, după cât putea, se feria, ca lucrul, ce introduse în răpausul șoimului, să nu ajungă la cunoștința celor din viața lui. De aci urmăză apoi, că sosirea lui Misram îi cam indispușe.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut Căldariul „Unirii“ pe anul 1896

cu un cuprins bogat și interesant, întocmit anume pentru preoții provinciei mitropolitane.

Insemnă din cuprinsul său: Sematismul întregii provincii, cu numirea parohiilor din arhidieceză în românește, ungurește și cu însemnarea postei ultime; — protopopiatele din diecesele sufragane cu protopopii și locuințele lor; — toate comisiunile din gremii, administratorii fondurilor, tribunalele matrimoniale etc., apoi partea literară variată și interesantă, cuprinzând între altele portretul și biografia Mitropolitului și alte bucăți alese etc.

Prețul va fi numai 30 cr. — Comandele se pot face la **Tipografia seminarială în Blăș** (Balázfalva).

Editor și redactor răspunzător:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 796—1895.

(34) 3—3

Edict.

După ce Maria Hangan gr. cat. din Corbu de 2 ani și-a părăsit pe legiuitul său bărbat Ioan Cozan gr. cat. tot din Corbu, și acum nu se scie ubicațiunea aceleia, prin acesta se citează, ca în termen de un an și o zi să se prezenteze înaintea scrisurii for matrimonial, căci la din contră procesul divorțial urdit în contră-i de către numitul său bărbat se va pertracta și decide și în absența ei.

Dela presiul forului matrimonial gr. cat. de Ia instanță ai tractului Giurgeu.

G.-St.-Miclăuș la 6 Novembre 1895.

Artemi Codarcea
v.-protopop.

Nr. 4854—1895.

(35) 2—2

Escriere de concurs.

Prin acesta se escrie concurs până în 30 Novembre n. 1895 la următoarele stipendii:

1. La un stipendiu Șulțan de 100 fl. v. a. destinat pentru studenți gimnasiști din clasele superioare, și în prima linie pentru studenți dela gimnasiul din Blăș.

2. La un stipendiu Șulțan de 200 fl.

v. a. destinat pentru studenți dela facultatea juridică din Cluș.

3. La un stipendiu de 315 fl. v. a. din fundațiunea Romoțană destinat pentru studenți, cari ascultă medicina ori alte științe reale afară din Transilvania. Stipendiul acesta se conferesc numai pe anul 1895/6.

4. La un stipendiu de 100 fl. v. a. din fundațiunea Romoțană destinat pentru un jurist dela universitatea din Cluș. Acest stipendiu se va conferi numai pe anul scolar 1895/6.

5. La un stipendiu de 60 fl. v. a. din fundațiunea Bobiană destinat în prima linie pentru studenți, cari ar putea dovedi, că snt fi de preoți, sau snt nobili și studiază în Cluș. Acest stipendiu se conferesc numai pe an. scol. 1895/6.

Doritorii de a obține vre unul din aceste stipendii trebuie să-și instrueze suplicele cu carte de botez, testimoniul scolar de pe anul scol. 1894/5, testimoniul de frecuentare de pe an. curent 1895/6, testimoniul de consăngenitate, dacă snt înrușiți cu vre-unul dintre fondatori. Calculii din studii trebuie să fie de „Eminență“ ori cel puțin „Bun“.

Blăș din ședința consistorială ținută în 12 Novembre 1895.

Victor

Archiepiscop și Mitropolit.

(36) 1—2

Marca

scutită.

Recomandăm **Cognacul** nostru (curat destilat de vin), carele este împărțit cu favorurile statului din partea înaltului Ministeriu de finanțe prin înalta sa ordinațiune de sub Nr. 39325, și carele se bucură în tot locul de părtinire publică.

Se află conform prețurilor originale ale fabricii în Blăș la „**Reuniunea de consum asociare**“ și în fiecare prăvălie mai mare de băcănie, de delicatete, cafenea și cofetărie.

Pentru bunătațea și acurata manipulare garantéză subscrisa direcțiune.

Fabrica de Cognac societate pe acții Tokaj-Hegyaljană.

Dr. Eugen Nyomarkay **Eugen Szerviczky de Kanizza**
medic al spital. public vicepresident al societății
din Zemplin. agricole de vierit.

Cu deosebită stimă cutez a încunoscința pre Veneratulă Cleră greco-catolică, că precum și până acum iaș asupra-mi gătirea de

Iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericilor, în ce privesce lucrul de măsari și de sculptură, de colorare respective de marmorisare și de prevedere cu icóne sante, dimpreună cu aședarea acelor obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescú cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice au câștigatú recunoscere deosebită, și toate mă îndreptățescú la sperarea, că Veneratulă Cleră mă va împărtași ocașionalmente de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritú renumele celú bunu, care mi-l'am câștigatú până acum.

Prin tariful de zone dispăréndú depărtările, prin acesta capacitatea de concurență mi-s'a măritú.

Rugându-mé pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuară 1892

cu deosebită stimă

Carol Müller,

auritor și fabric. de recuis. bisericesci.

(7) 40—?